

FRÁSÖGN

af 64. þingi Norðurlandaráðs í Helsinki 30. október til 1. nóvember 2012

Þing Norðurlandaráðs var haldið í Helsinki dagana 30. október til 1. nóvember sl. Af hálfu Íslandsdeildar Norðurlandaráðs sóttu þingið Helgi Hjörvar formaður, Álfheiður Ingadóttir, Árni Þór Sigurðsson, Illugi Gunnarsson og Siv Friðleifsdóttir, auk Lárusar Valgarðssonar ritara. Helstu mál á dagskrá voru áskoranir norræna velferðarríkisins, stjórnsýsluhindranir, alþjóðamál, öryggis- og varnarmál og lýðheilsusjónarmið í áfengis- og tóbaksmálum.

Á fyrsta degi Norðurlandaráðsþingsins var setningarathöfn og norrænn leiðtogafundur með þátttöku norrænu forsætisráðherranna og leiðtoga stjórna Færeyja, Grænlands og Álandseyja. Þar sem Norðurlandaráð á 60 ára afmæli í ár var fyrirverandi forsetum ráðsins boðið til þingsins. Frá Íslandi tóku þátt Ragnhildur Helgadóttir, forseti árið 1975, Geir H. Haarde, forseti árið 1995, Sigríður Anna Þórðardóttir, forseti árið 2000, Rannveig Guðmundsdóttir, forseti árið 2005 og Helgi Hjörvar, forseti árið 2010.

Norræni leiðtogafundurinn fjallaði um áskoranir norrænna velferðarríkisins. Við umræðuna kom fram að norrænu velferðarríkin stæðu nokkuð sterkt þrátt fyrir efnahagskreppur og hefðu flest spjarað sig vel á krepputímum, og að þau ríki sem hefðu átt í alvarlegum erfiðleikum hefðu unnið sig fljótt út úr þeim og væru að ná sér á strik. Helstu áskoranir norræna velferðarríkisins sem nefndar voru til sögunnar voru sístækkandi hluti eldri borgara sem fylgdi álag á velferðarkerfið, atvinnuleysi ungs fólks og harðnandi hnattræn samkeppni og óvissa í alþjóðahagkerfinu. Þá spannst nokkur umræða um einkarekstur í velferðarþjónustu og um eignarhald á náttúruauðlindum.

Stjórnsýsluhindranir, reglur og venjur innan stjórnsýslunnar sem hindra för og starf einstaklinga og fyrirtækja milli Norðurlanda samkvæmt norrænum samningum voru á dagskrá á öðrum degi þingsins. Helgi Hjörvar mælti fyrir tillögu forsætisnefndar um norrænan umboðsmann vegna stjórnsýsluhindrana á Norðurlöndum. Tillagan var samþykkt, ásamt tillögu um gagnkvæma viðurkenningu á verkmenntun á Norðurlöndum og tillögu um Norðurlönd án landamæra. Í síðastnefndu tillögunni var meðal annars beint tilmælum til norrænu ríkisstjórnanna um að norrænir borgarar sem ekki eiga kost á að kjósa í almennum kosningum vegna reglna í ríkisfangslandinu fái þau réttindi í búsetulandinu, að samræma reglur um endurhæfingu öryrkja þannig að starfsfólk með skerta starfsgetu missi ekki bótarétt við að nýta rétt sinn til frjálsrar farar, að reglur einstakra landa um veitingu og útgreiðslu opinbers rannsóknarfjármagns verði leiðréttar á þann hátt að nota megi fjármagnið í sameiginleg verkefni sem ná yfir landamæri milli Norðurlanda, að vinna saman að því að setja nauðsynlega staðla sem ESB löggjöf lætur löndunum eftir að innleiða, einkum staðla og kröfur í bygginga- og mannvirkjageira, að koma á fót verklagi í ráðuneytum á Norðurlöndum sem tryggir að ný löggjöf í löndunum skapi ekki nýjar stjórnsýsluhindranir og að hefja árlega skýrslugerð í norrænu þjóðþingunum um stöðuna í starfi sem lýtur að stjórnsýsluhindrunum.

Í fyrirspurnartíma samstarfsráðherra norrænna samstarfsmála beindi Siv Friðleifsdóttir tveimur spurningum til danska samstarfsráðherrans, Manu Sareen, annars vegar hvers vegna reglum hefði verið breytt í Danmörku á þá leið að nú þyrftu Íslendingar sem flyttu til Danmerkur að bíða í tvö ár eftir að fá barnabætur og hins vegar hvort hann gæti leitt norrænt samstarf um að loka vefsíðum með grófu klámi og kynferðislegu ofbeldi gagnvart konum. Sareen sagðist ætla láta skoða hvort orðið hefði verið til stjórnsýsluhindrun varðandi barnabæturnar og að ofbeldið á klámsíðunum væri málefni sem norrænt samstarf ætti að láta sig varða því það tengdist jafnrétti kynjanna. Grænlencki samstarfsráðherrann, Palle Christiansen, benti á að verið væri að vinna í sama vandamáli með barnabæturnar varðandi Grænlandinga sem flytja til Danmerkur og aðrir samstarfsráðherrar, þar á meðal Katrín Jakobsdóttir, tóku undir

með Sareen varðandi klámsíðurnar, meðal annars að það tengdist mansali og spurningunni um hvaða aðili eigi að stýra aðgangi að vefsíðum.

Alþjóðamál og öryggis- og varnarmál voru næst á dagskrá. Espen Barth Eide, utanríkisráðherra Noregs, gaf skýrslu fyrir hönd norrænu utanríkisráðherranna og Villy Søvndal, utanríkisráðherra Danmerkur, gaf skýrslu fyrir hönd norrænu varnarmálaráðherranna í fjarveru danska varnarmálaráðherrans, Nick Hækkerup. Mikil umræða skapaðist um þátttöku Finna og Svía í loftrýmisgæslu við Ísland ásamt Noregi á fyrstu fjórum mánuðum ársins 2014, en tillaga um þátttöku Finna og Svía var fyrst sett fram í Stoltenbergskýrslunni. Eide sagði að loftrýmisgæsla Finna og Svía, að frumkvæði Íslendinga, væri gott dæmi um styrkt norrænt samstarf í öryggis- og varnarmálum, birtingarmynd samstöðu, sem og eðlilegt framhald af því nána samstarfi á sviði æfinga sem Svíþjóð, Noregur og Finnland hafi átt með sér í norðurhluta landa sinna. Endanleg ákvörðun í Finnlandi og Svíþjóð, með þátttöku þjóðþinga landanna, yrði hins vegar ekki tekin fyrr en eftir Atlantshafsbandalagið hafi fjallað um málið. Árni Þór Sigurðsson sagði við umræðuna að Finnar og Svíar væru þar með að taka þátt í verkefnum Atlantshafsbandalagsins og spurði hvort um væri að ræða breytingu á hlutleysisstefnu landanna en Carl Bildt, utanríkisráðherra Svíþjóðar, og Erkki Tuomioja, utanríkisráðherra Finnlands, undirstrikuðu að svo væri ekki og að um eðlilegt framhald samstarfs Noregs, Svíþjóðar og Finnlands væri um að ræða.

Norski utanríkisráðherrann, Espen Barth Eide, gerði einnig grein fyrir auknu norrænu samstarfi um sendiskrifstofur, en áformað er að Danmörk, Noregur og Svíþjóð opni sameiginlegar sendiskrifstofur í Rangoon í Búrma og Dhaka í Bangladesh, að Svíþjóð, Noregur og Finnland opni sameiginlega sendiskrifstofu í Hanoi í Víetnam, að Noregur og Danmörk opni sameiginlega sendiskrifstofu í Islamabad í Pakistan og að Danmörk, Noregur, Svíþjóð og Finnland opni sameiginlega sendiskrifstofu í Reykjavík.

Í umræðunni um alþjóðamál var einnig rætt um öryggismál á norðurslóðum, Norðurskautsráðið, málefni Palestínu, makríldeiluna og að formgera þyrfti norrænt samstarf á sviði utanríkismála og varnarmála, en sú hugmynd að formgera það samstarf innan Norrænu ráðherranefndarinnar og Norðurlandaráðs var einnig til umfjöllunar á málþingi um framtíð norræns samstarfs sem haldið var daginn fyrir setningu Norðurlandaráðsþingsins. Tillaga um það er ein af tólf tillögum sem settar eru fram í nýútkominni skýrslu Johan Strang hjá Miðstöð um Norðurlandarannsóknir hjá Helsinkiháskóla, en skýrslan var tilefni málþingsins.

Verðlaun Norðurlandaráðs voru afhent við hátíðlega athöfn í lok annars dags þingsins. Anna Þorvaldsdóttir tónskáld hlaut tónlistarverðlaun Norðurlandaráðs fyrir verk sitt Dreymi, en verðlaunin eru til skiptis veitt tónskáldi og tónlistarflytjanda. Hún er fjórða konan sem hlýtur verðlaunin. Aðrir Íslendingar sem hafa hlotið þau eru Atli Heimir Sveinsson 1976, Hafliði Hallgrímsson 1986, Björk Guðmundsdóttir 1997 og Haukur Tómasson 2004.

Lýðheilsusjónarmið í áfengis- og tóbaksmálum voru á dagskrá á þriðja degi. Tillaga velferðarnefndar með tilmælum til Norrænu ráðherranefndarinnar í 12 liðum var til umfjöllunar og formaður nefndarinnar, Siv Friðleifsdóttir, mælti fyrir tillögunni. Tillagan var samþykkt eftir atkvæðagreiðslur um fimm breytingartillögur danska Einingarlistans, norska Framfaraflokksins og finnska flokksins, Sannra Finna. Breytingartillögurnar sneru að liðum um vinnu við að Norðurlöndin verði tóbakslaus árið 2040, um gerð áætlunar um norrænt framlag til alþjóðlegs samstarfs um aðgerðir til að minnka neyslu áfengis í heiminum um 10% fyrir árið 2025 og um að stuðlað verði að því að leyfileg mörk áfengismagns í blóði verði 0,2 prómill við notkun vélknúinna farartækja á Norðurlöndum.

Í lok Norðurlandaráðsþings var kosið í nefndir og embætti ráðsins fyrir næsta ár. Norðmenn fara með formennsku í Norðurlandaráði 2013 og forseti ráðsins var kosin Marit Nybakk og varaforseti Per Kristian Foss. 65. þing Norðurlandaráðs verður haldið í Ósló 29.–31. október 2013 og þemaþing verður að vori um öryggis- og varnarmál 10.–11. apríl í Stokkhólmi.

Frekari upplýsingar má nálgast hjá ritara Íslandsdeildar og á vefsvæðinu www.norden.org.